

БІЛІМ КІПТІ - КЛЮЧ ЗНАНИЙ

№ 4 (202), 2025
Сәуір-
Апрель

2011 жылдан бастап ай сайын шығады — С 2011 года выходит ежемесячно

Журнал 2006 жылдың қаңтар-ақпан айынан бастап
қазақ және орыс тілдерінде шыға бастады.
Журнал издаётся с января-февраля 2006
года на казахском и русском языках

(Республикалық ғылыми-әдістемелік
педагогикалық журнал
Республиканский научно-методический
педагогический журнал)

МАЗМҰНЫ - СОДЕРЖАНИЕ

Д. Қожахметов

Цифрлық өнер қосымша білім беру жүйесінің инновациялық даму ресурсы
ретінде 4

А. Абдуллаева

Ұлттық құндылықтар 6

Л. Аубакирова, Б. Секенова

Бастауыш сынып оқушыларының оқу-танымдық белсенділіктерін арттыру 8

Е. Курметхан, Б. Секенова

Бастауыш сынып оқушыларын оқу-тәрбие үрдісіне бейімдеуде ата-ананың
рөлі 12

А. Касымова

Математикалық сандықша 15

Н. Мағауянова, Б. Секенова

Бастауыш сынып мұғаліміне қойылатын инновациялық талаптар 18

А. Уалиева

Критериальное оценивание организации учебно-воспитательного процесса
в школе: системный подход к качеству образования 20

Ж. Кожамкулова, К. Печенюк, А. Печенюк

Интеграция университетов и реального сектора экономики 25

D. Kozhatay

The Goal of Increasing The Intellectual Talent of Middle School Students 28

М. Абсатарқызы

Калашников автоматын жартылай бөлшектеу және қайта құрастыру
жаттығулары 32

Қ. Изатуллаев

Әбілқайыр хандығы 36

В. Меирбекова

Масса /Салмақ 41

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:
«Педагог LTD» ЖШС

Редактор:
Гүлжанат ҚҰСТАНОВА

**БІЛІМ КІПТІ -
КЛЮЧ ЗНАНИЙ**
журналы

20.05.2010 ж. ҚР Байланыс
және ақпарат министрлігінде
қайта тіркеліп, №10965-Ж
куәлігі берілді.

Басуға қол қойылды
22.04.2025 ж.
Сандық басылым.
Тапсырысы: 322.
Басылым индексі: 75488

Редакцияның мекен-жайы:

050036, Алматы қаласы,
Мамыр-2 ы/а, 13-7.
Тел/факс: 8 (727) 255-72-94.
Ұялы тел:
8 777 303 37 67.

Эл. пошта:

pedagog-ltd@mail.ru

Веб-сайт:

www.pedagogltd.kz

Журнал «Rado Print»
баспаханасында басылды.
Алматы қ., Мыңбаев көш., 46,
кеңсе 411А

Көркемдеуші және беттеуші:
Нұрзат Раймқұлова

Редакциялық алқа: Редакционная коллегия:

Н. Омашев — ҚР Жоғары мектеп ғылым академиясының академигі, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері, филология ғылымдарының докторы, профессор.

С. Аманжолов — педагогика ғылымдарының докторы, ҚР Білім беру ісінің үздігі, А.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің педагогика факультетінің деканы.

Ә. Дүйсебек — Ы. Алтынсарин атындағы Қазақ Білім академиясының вице-президенті.

А. Миразова — ҚР Білім беру ісінің үздігі, Қазақстанның Еңбек ері.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ!

Материалдарды компьютерде Times New Roman қарпімен теріп, көлемі 2 беттен аспайтын Microsoft Word файлы ретінде сақтаңыз. Мақала соңында автор туралы толық әрі нақты мәлімет болуы керек. Аты-жөніңізді толық жазыңыз (Мысалы, М.Т., К.С. емес). Мақалаңызға қосымша журналға жазылғандығыңыз жөніндегі **түбіртек көшірмесін** салғаныңыз жөн. Түбіртектің түпнұсқасы өзіңізде қалсын. Ол журналды уақытысында алмаған жағдайда байланыс бөлімшесіне барып, талап етулеріңізге керек болады. Мақаланы мүмкіндігінше Интернет арқылы электронды поштаға (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru) жіберіңіз. Болмаса, факс арқылы, бағалы хат арқылы редакция мекенжайына жіберулеріңізге болады.

ОБРАТИТЕ ВНИМАНИЕ!

Представляемые материалы должны быть напечатаны на компьютере и сохранены в формате программы Microsoft Word. Объем не более 2-х страниц. Сведения об авторе должны быть точными и полными. Фотографии высылайте отдельными файлами в формате JPEG, TIFF, не вставляя в текст статьи. К высылаемому материалу приложить копию квитанции о подписке на журнал. Материалы отправляйте электронной почтой (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru), факсом или заказным письмом.

Учредитель:

ООО «Педагог LTD»

Главный редактор: Г. КУСТАНОВА
Журнал перерегистрирован в Министерстве
связи и информации РК. Свидетельство
№10965-Ж от 20.05.2010 г. Астана.

Подписано в печать 22.04.2025 г.

Печать цифровая.

Заказ 322.

Подписной индекс: 75488

Адрес редакции:

050036, г. Алматы,

Мкр. Мамыр-2, 13-7.

Тел./факс: 8 (727) 255-72-94;

Моб.т.: 8 777 3033767

Эл. почта: pedagog-ltd@mail.ru

Веб-сайт: www.pedagogltd.kz

Журнал напечатан в типографии

«Rado Print».

Адрес: г. Алматы, ул. Мынбаева, 46, оф. 411А

Жарияланған материалдар редакцияның пікірін білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің дұрыстығына авторлар жауапты. Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды.

Опубликованные материалы не отражают точку зрения редакции. Ответственность за достоверность фактов и сведений в публикациях несут авторы. Рукописи и фотоснимки не рецензируются и не возвращаются. Перепечатка материалов, опубликованных в журнале допускаются только с согласия редакции.

Дәуірхан Сейдалиевич ҚОЖАХМЕТОВ 1972 жылы 15 қаңтарда Қызылорда облысы Терең-өзек ауданында дүниеге келді. 1995 жылы Е.А. Букетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетін тәжірибеші-психолог, оқытушы мамандығы бойынша тәмамдаған. Қазіргі ғылыми дәрежесі – магистр. Қазіргі кезде Алматы қаласы Білім басқармасының «№1 Оқушылар үйі» МКҚК директоры, басшы-көшбасшы.

Еңбек жолы:

Датасы		қызметі, жұмыс орны, мекеменің орналасқан жері/ должность, место работы, местонахождение организации
қабылданған/	босатылған	
24.07.1989	07.08.1990	Қызылорда облысы №130 Абай атындағы орта мектептің аға пионер тәлемгері
02.08.1990	15.08.1995	Қарағанды қаласы, Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетінің студенті
15.08.1995 02.07.1998	01.05.1997 08.05.1999	Қарағанды қаласы Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті Психология кафедрасының оқытушысы
18.01.1999	11.06.1999	Алматы қаласы «Қалалық педагогтардың білімін жетілдіру және қайта даярлау институты» «Педагогикалық шеберлік негіздері» кафедрасының оқытушысы
14.06.1999	04.12.2000	Алматы қаласы «Қалалық педагогтардың білімін жетілдіру және қайта даярлау институты» «Акмеология» кафедрасының оқытушысы
01.01.2001	24.01.2005	Алматы қаласы Қалалық жас таланттар сарайының әдіскері
24.01.2005	24.07.2005	Алматы қаласы Абай атындағы ҚазҰПУ Психология және әлеуметтік педагогика кафедрасының оқытушысы
09.07.2005	27.10.2007	Алматы қаласы Әскери бөлім 2125, әлеуметтік-құқықтық жұмыс және тәрбие бөлімінің офицері, әскери психолог
28.10.2007	08.05.2009	Алматы қаласы Әскери бөлімі 27305 әскери қызметкер
01.09.2009	01.09.2012	Алматы қаласы Абай атындағы ҚазҰПУ Жалпы және қолданбалы психология кафедрасының оқытушысы
01.09.2012	05.01.2015	Алматы қаласы атындағы Абай ҚазҰПУ Жалпы және қолданбалы психология кафедрасының аға оқытушысы
05.01.2015	13.02.2015	Алматы қаласы «№8 Оқушылар үйі» МКҚК бөлім меңгерушісі
13.02.2015	31.10.2017	Алматы қаласы МКҚК «№8 Оқушылар үйі» директоры
01.11.2017	Қазіргі күнге дейін	Алматы қаласы МКҚК «№1 Оқушылар үйі» директоры

Цифрлық өнер қосымша білім беру жүйесінің инновациялық даму ресурсы ретінде

Дәуірхан Сейдалиевич ҚОЖАХМЕТОВ,
Алматы қаласы Білім басқармасының
«№1 Оқушылар үйі» директоры, басшы-көшбасшы,
педагогика ғылымдарының магистрі.
Алматы қаласы.

Аңдатпа:

Мақалада қосымша білім беру жүйесін инновациялық дамыту бағыттарының бірі ретінде цифрлық өнерді енгізу тәсілдері ашылады. Алматы қаласының «№1 Оқушылар үйі» базасында ғылыми-техникалық және көркемдік-эстетикалық бағыттарды интеграциялау бағдарламасын іске асыру тәжірибесі қарастырылуда. Білім алушылардың шығармашылық әлеуетін дамытуда STEAM-модельдер мен цифрлық технологияларды пайдаланудың педагогикалық тиімділігі негізделген. Бағдарламаны іске асыру кезеңдері, күтілетін нәтижелер және масштабтау перспективалары келтірілген.

Кілттік сөздер: Сандық өнер, қосымша білім беру, STEAM, инновация, 3D модельдеу, сандық кескіндеме, білім беру технологиясы, инклюзивтілік, балалар шығармашылығы, педагогика.

Қазіргі білім беру парадигмасы техникалық және креативті ойлауды біріктіруге, сондай-ақ оқушылардың ХХІ ғасыр дағдыларын: шығармашылық, сыни ойлау, цифрлық сауаттылық және топпен жұмыс істей білу қабілетін қалыптастыруға бағытталуда. Осындай жағдайда қосымша білім беру жүйесі — икемділігі мен жедел бейімделу мүмкіндігінің арқасында — инновациялық тәсілдерді тиімді түрде енгізе алатын маңызды салаға айналып отыр.

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев өз жолдауларында инженерлік және ғылыми-техникалық білім беруді дамыту, оны бала кезден бастап қолға

алу қажеттігін бірнеше рет атап өтті. Осы тұжырымдамалық бағыттарды нақты іске асыру мақсатында Алматы қаласындағы «№1 Оқушылар үйі» базасында 2023 жылдан бастап «Қосымша білім беру ұйымдарының қызметін ұйымдастырудағы инновациялық тәсілдер» бағдарламасы табысты жүзеге асырылуда.

Бағдарлама ғылыми-техникалық, көркем-эстетикалық және спорттық бағыттарды біріктіруді көздейді. Бұл мақсатта қазіргі заманға сай *Robotics lab* және *Makerspace* инновациялық зертханалары пайдаланылады. Мұндай қадам жаңа ұрпақтың сұранысына сай келетін білім беру ортасын құруға

мүмкіндік береді. Бағдарлама аясында ерекше назар цифрлық бағытқа аударылып, «Цифрлық өнер» жобасы белсенді дамып келеді.

Аталған бағыт келесі салаларды қамтиды:

- **Цифрлық сурет және графика** (графикалық планшеттермен жұмыс істеу, цифрлық иллюстрациялар жасау);

- **3D модельдеу және анимация** (үш өлшемді нысандарды құрастыру бағдарламаларын меңгеру);

- **Цифрлық фото және бейнеөнер** (композиция, түстерді түзету, бейне-монтаж негіздері);

- **Жасанды интеллектпен генеративтік өнер** (алгоритмдер арқылы медиаөнім жасау).

Мұндай пәнаралық модель оқушылардың танымдық қабілеттерінің әртүрлі аспектілерін іске қосып, әр баланың шығармашылық әлеуетін толықтай ашуға мүмкіндік береді.

Бағдарламаны іске асыру барысында әрекетке бағытталған және құзыреттілік тәсілдер, STEAM-модель, вариативтілік пен қолжетімділік қағидалары негізге алынады. Оқу процесі оқушылардың жас ерекшеліктері ескеріліп, жекелендірілген бағытта ұйымдастырылады.

Инклюзивтілікке ерекше көңіл бөлінеді: ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар да бағдарламаның жүзеге асырылуына тартылып, бұл олардың әлеуметтік бейімделуіне және шығармашылық дамуына септігін тигізеді.

Бағдарлама 2023-2026 жылдар аралығында кезең-кезеңмен іске асыры-

лады және цифрлық бағыттың кеңеюін көздейді:

- **2023—2024** — дайындық кезеңі, базалық курстарды енгізу;

- **2024—2025** — технологияларды тереңдетіп меңгеру, байқауларға қатысу;

- **2025—2026** — толыққанды цифрлық өнер студиясын құру, аймақтық және республикалық деңгейге шығу.

Күтілетін нәтижелер:

- Көркем-эстетикалық бағыттағы үйірмелерге қатысатын оқушылардың кемінде 50%-ы цифрлық құралдарды меңгереді;

- Педагогтердің кәсіби құзыреттілігі артады;

- Балалардың цифрлық өнер байқаулары мен фестивальдеріне қатысуы кеңейеді;

- Ұйымның беделі мен бәсекеге қабілеттілігі артады.

Қосымша білім беру аясындағы цифрлық өнерді дамытуға арналған бағдарлама балаларда болашақ дағдыларын қалыптастыруда жоғары әлеуетке ие екенін көрсетуде. Бұл бағдарлама тек оқушылардың өзін-өзі танытуына жол ашып қоймай, сонымен қатар қосымша білім беру жүйесін де жаңғыртып, оны заманауи, технологиялық және табысқа бағытталған салаға айналдырады.

Осылайша, Алматы қаласындағы «№1 Оқушылар үйі» — білім беру саласындағы мемлекеттік саясатты тиімді жүзеге асырудың жарқын үлгісі ретінде танылып, жас ұрпақтың жан-жақты дамуына ықпал ететін инновациялық тәжірибені ұсынып отыр.

Ұлттық құндылықтар

Ұйымдастырылған ойын іс-әрекет түрі: Кіріктірілген.

Міндеті: Қазақ халқының қолөнер шеберлерімен жасалған заттарын көрсету. Киіз үйдің заттарын және тұрмыстық заттарды білдіретін кереге, уық, шаңырақ, ағаш керует, кебеже, сандық, кілем, сырмақ, ши, алаша, бау, арқан, жіп құралдарын көрсете отырып меңгерту. Ұлттық дәстүрге қызығушылығын дамыту, ұжым болып тапсырмаларды орындату арқылы ұйымшылдыққа тәрбиелеу.

Қазақ халқының киіз үйінің маңыздылығын, оның құрлысы мен ішкі жабдықтарын білу. Қазақ халқының салт-дәстүрін білу және құрметтеу, қазақ халқының құндылықтарына құрмет таныту. Қазақ халқының тұрмыстық заттары мен кілем, алаша, сырмақ, ши, көрпе, жастық киіз үйді әсемдеуге үйрету.

Киіз басу өнерін жаңаша түрде көрсету. Ұлттық ойын түрлерімен таныстыру.

Ұйымдастыру кезеңі: Жаңа тақырыпты ұлттық құндылықтар бұрышындағы киіз үйді көрсете отырып ашу.

Балалардың тіл байлықтарын арттыру сөздік қорларын дамыту. Ұлтымыздың негізсіз ұмытылып бара жатқан ойынын жаңғырту балаларымыздың ойыны туралы түсінік беріп қызығушылық ояту. Балаларды атамұра құндылықтарын қастерлеуге салт-дәстүрді біліп-үйренуге тәрбиелеу. Қазақ халқының құндылықтарына құрмет таныту.

Әдіс-тәсілдер: Түсіндіру, әңгімелеу, ойын, сұрақ-жауап,

Көрнекілік: Киіз үй тігілген, киіз үй жабдықтары.

Сәлемдесу.

Тәрбиеші: Балалар, бүгін бізге қонақтар келді сәлемдесейік. Балалар, көңіл күйлерің, жағдайларың қалай?

Қазақы бұрышпен таныстыру. Ұлттық құндылық жайында ауқымды түсінік беру.

Жұмбақтар жасыру арқылы киіз үй бөліктерімен таныстыру. Ұлттық құндылықтар туралы айтып өту.

Зергерлік бұйымдар: сырға, сақина, бойтұмар, шаш бау.

Ұлттық киімдер: бөрік, сәукеле, қазақша көйлек, камзол, шапан.

Ұлттық ойындар: Асық ату, қыз қуу, арқан тартыс, көкпар.

Киіз үй — ежелгі көшпелі өмір сүрген адамдардың жылжымайтын негізгі баспанасы. Ол тез жылиды, шапшаң тігуге ыңғайлы, көшіп қонуға лайықталып жасалады.

Киіз үйдің қабырғасы шеңбер тәрізді келіп, төбесі күмбезделген.

Киіз үй негізгі үш элементтен тұрады: Кереге, уық, шаңырақ. Жылжымалы тор көз — кереге, кереге басымен шаңырақты жалғастыратын ағаш — уық, киіз үйдің төбесі — шаңырақ. Керегенің әр бөлігі қанат деп аталатын қабырғалардан тұрады.

Киіз үйдің есігі табалдырықпен маңдайша және екі жақ босағадан тұрады.

Киіз үйдің сәнді, өте әшекейленген

есігі сықырлауық деп аталады. Ол ортасынан ашылып-жабылып тұратын жарма есіктерге ұқсайды. Есік ашылып-жабылғанда сықырлап тұрады. Киіз үйдің сыртын киізбен жабады.

Әдіс-тәсілдер: Түсіндіру, әңгімелеу, ойын сұрақ-жауап, жұмбақ шешу.

Көрнекілік: киіз үй, түрлі ойындар.

Тәрбиеші: Жарайсындар балалар оюмен керемет ойындар ойнайық. Енді сендерге жұмбақ қойғым келіп тұр.

Жұмбақ

Өзі ірі жануар,

Арқасында тауы бар.

Бұл не?

Түйе дұрыс айтасындар

- Балалар, осы түйелердің арқасындағы әр түрлі сандықшадан суреттерді ала отырып, жұмыс орталықтарына бөлінеміз,

Ойын: Түсті текемет.

Мақсаты: Балалардың түсті ажыратуын дағдыландыру. Физикалық қимылын дамыту. Балаларды бірлесе жұмыс жасауға үйрету. Көп бөлікке бөлінген текеметті құрастыру, өрнектерін сәйкестендіру.

Топтарға оюларды ала отырып үш топқа бөлу.

Сары ою тобы: «Сықырлы киіз үй»

Жасыл ою тобы: «Шеберлер қалашығы»

Қызыл ою тобы: «Сықырлы сырмақ»

«Сықырлы киіз үй»

Мақсаты: Ой-өрісін, танымын логикалық ойлауын, ұсақ қол маторикасының дамуына арналған ойын. Алты қанатты киіз үй қабырғаларына орналасқан жапсырмалы, жарықшам ойындары.

«Шеберлер қалашығы»

Мақсаты: Балаларды шығармашылыққа, әсемдікке баулу, жаңа технология түрлерімен таныстыру, жаңа әдіс-тәсілдерді үйрету. Ұсақ қол маторикасын дамыту. Ұлттық өнерді ұғындыру. Ою түрлерімен құрғақ киіз басу.

«Сықырлы сырмақ»

Мақсаты: Балалардың танымдық қасиетін дамыту. Ою түрлерімен таныстыру. Ұсақ қол маторикасын дамыту. Ұлттық құндылыққа тәрбиелеу. Фетр матасының бетіне түрлі түсті оюларды баумен байлай отыра сырмақты безендіреді.

Сергіту сәті: Балалар бір серігіп ойын ойнайсындарма? Алдымен екі топқа бөлініп алайық.

Бұл ойында «Құрастырмалы санды текемет» деп аталады.

Алдарында текемет бөліктері жатыр. Яғни осыларды біріктіре отырып, сандарды ретімен орналастырып және ою бөліктерін сәйкестендіресіндер.

Жарайсындар!

Балалар қазақ ұлттық ыдыстарда, киім-кешектерде, киіз үйде не байқадыңдар? Ою. Қандай ою-өрнектерді білесіндер? Қошқармүйіз. Құс қанаты, түйе табан, гүл, түйе мойын, т.б. шығармашылық үстелдерге жайғасып, ою-өрнектердің бірі қошқар мүйізді желімнің көмегімен сызып салып бейнесін шығарайық. Жарайсындар, керемет болып шықты.

Енді орнымызға жайғасайық.

Ұлттық ойындар:

Мақсаты: Ұлттық ойындар — балалардың сөздік қорын молайтуға, өмір тәжірибесін кеңейтуге, ептілік қабілеттерін жетілдіруге өз әсерін тигізеді.

Ұлттық ойын түрлерімен таныстыру.

Балаларды негізгі дене қимылдары: ептілік, жылдамдық, шапшаңдыққа үйрету.

Тәрбиеші: Балалар біз бүгінгі іс-әрекетімізде не білдік, не үйрендік.

- Ненің құрлысымен таныстық?

- Киіз үйдің қандай құрал-жабдықтарын білдіңдер?

- Киіз үйдің құрылысы қалай аталады екен?

Қорытынды.

- Балалар бүгінгі ұйымдастырылған ойын іс-әрекетке барлықтарың жақсы қатыстындар. Киіз үймен таныс екендерінді таныттындар. Іс-әрекетке жақсы қатынасқан балаларды мадақтау.

Арайлым Досболатовна АБДУЛЛАЕВА,

№ 1 «Шұғыла» балабақшасының

тәрбиешісі.

Қызылорда қаласы.

Бастауыш сынып оқушыларының оқу-танымдық белсенділіктерін арттыру

Егеменді еліміздің өсіп келе жатқан ұрпағын ойлы да іскер, өзіне-өзі сенімді, интеллектуалдық деңгейі биік азамат етіп тәрбиелеуде мектептің алатын орны ерекше. Бастауыш саты — білім, дағды, іскерліктің қалыптасуының бастамасы болып табылады. Біздің міндетіміз — жеке тұлғаны дамытып, білімге деген сенімін нығайту, оқуға қызығушылығын оятып, ынтасын арттыру. Бастауыш мектеп — бұл оқушы тұлғасы мен санасының дамуы қуатты жүретін, ерекше құнды, қайталанбас кезеңі. Сондықтан да бастауыш білім берудің ең алғашқы сатысы. Соған сәйкес бүгінгі таңда Қазақстан Республикасы бастауыш білімнің міндетті мемлекеттік стандарты жетілдіріледі. Мемлекеттік стандартта дамыта оқыту ұстанымына сәйкес білімнің теориялық деңгейін

көтеру, оқу әрекетін қалыптастыруда білімнің танымдық, шығармашылық рөлін мақсат етіп қояды [1].

Бастауыш сынып оқушыларының танымдық қызығушылығын дамытудың негізгі факторы олардың білімі мен дағдыларының дәрежесі ғана емес, сонымен бірге, баланың маңызды психикалық қызметтерін, ақыл-ой жұмысының тәсілдерін қалыптастыруға мүмкіндік беретін оқу процесін жолға қою керектігі саналады [2].

Қазіргі заманғы тәрбие жүйесінде бастауыш мектеп шағы бала өмірінің 6-7 жастан 11-12 жасқа дейінгі кезеңді қамтиды. Оқушылар өнердің тілімен танысып, тәжірибеде жұмыс істеуге үйренеді, дағдыланады.

Бала өзінің бойындағы қасиеттерін танымдық жағынан көрсете білген, баланың өзі іс-әрекет жасай білуі үл-

кен нәтиже. Бастауыш сынып оқушыларының оқу-танымдық белсенділігі — бұл олардың білім алу процесіне деген ынтасы мен қызығушылығы. Оқу-танымдық белсенділік баланың оқу әрекетіне қатысу дәрежесін ғана емес, сондай-ақ олардың психологиялық және танымдық даму деңгейін де көрсетеді. Оқу процесінде белсенділік маңызды рөл атқарып, оқушының білім алу нәтижесіне тікелей әсер етеді. Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларының оқу-танымдық белсенділігін арттыруға бағытталған тиімді әдістер мен тәсілдер қарастырылды.

Бастауыш сынып кезеңі баланың оқу мен таным әрекетінің негіздері қаланатын кезең болып табылады. Осы уақытта балалардың оқу-танымдық белсенділігін арттыру олардың білім алу процесіне деген қызығушылығын және ынтасын қалыптастырады. Оқу-танымдық белсенділік оқушының оқу процесіне белсене қатысуымен бірге, танымдық қабілеттерінің дамуына ықпал етеді. Белсенді оқушы өз бетімен зерттеуге, жаңа білімдерді меңгеруге, шығармашылық тапсырмаларды орындауға ынталы болады. Бұл қасиеттер болашақта баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуына маңызды әсер етеді

1. Оқу-танымдық белсенділіктің маңызы;
2. Оқушылардың оқу-танымдық белсенділігін арттыру әдістері;
3. Жаттығулар мен ойындар.

Ойын элементтерін оқу процесіне енгізу оқушылардың танымдық бел-

сенділігін арттырудың тиімді әдістерінің бірі болып табылады. Ойындар балаларды ынталандырып, оқу процесін қызықты әрі әсерлі етеді. Мысалы, тақырыпқа сәйкес қызықты тапсырмалар мен шығармашылық тапсырмаларды қолдану арқылы оқушының білімін тереңдетуге болады. «Кім жылдам?» немесе «Сен білесің бе?» сияқты ойындар балалардың қызығушылығын оятып, олардың өз бетімен жұмыс істеу қабілетін дамытады.

Жеке және топтық жұмыстар оқушылардың өзара пікір алмасуына, бір-біріне көмектесуіне мүмкіндік береді. Бұл әдіс оқушылардың оқу-танымдық белсенділігін арттыруда тиімді болып табылады. Топтық жұмыстар кезінде балалар өз ойларын айта отырып, бірлесіп шешімдер қабылдауға, топтық ынтымақтастыққа үйренеді. Сонымен қатар, жеке жұмыстар оқушының өздігінен ойлау және шешім қабылдау қабілеттерін дамытады [3].

Көрнекі құралдар мен ақпараттық технологиялар қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар оқу-танымдық белсенділікті арттыруда маңызды рөл атқарады. Электрондық оқулықтар, бейнемазмұн, интерактивті тақталар мен компьютерлік бағдарламалар оқушылардың қызығушылығын оятады және білімді жеңіл әрі қызықты түрде меңгеруге мүмкіндік береді. Мысалы, сабақ барысында әртүрлі мультимедиялық құралдарды қолдану, оқушының қабылдауын жақсартып, оның білім алуға деген ынтасын арттырады.

Оқушыларға бағыт-бағдар беріп оқу-танымдық белсенділігін арттыру үшін мұғалімнің дұрыс бағыт-бағдар беруі өте маңызды. Әр оқушының жеке қабілеттерін ескеріп, оларға сәйкес тапсырмалар беру, сондай-ақ олардың жетістіктерін мадақтау балалардың өз-өзіне деген сенімін арттырады. Сонымен қатар, оқу процесінде оқушыларға өз нәтижелерін бағалау және жетілдіру мүмкіндігін беру маңызды. Бұл тәсіл оқушылардың өзін-өзі дамытуына ықпал етеді.

Оқу-танымдық белсенділікті арттырудың нәтижелері оқушылардың оқу-танымдық белсенділігін арттыру барысында көптеген оң нәтижелерге қол жеткізуге болады. Біріншіден, оқушылардың білім деңгейі көтеріліп, оқу процесіне деген қызығушылықтары артады. Екіншіден, танымдық қабілеттері дамып, олардың шығармашылық әлеуеті ашылады.

Үшіншіден, оқу процесінде белсенділік танытқан оқушылардың жауапкершілігі артып, олар өздерін дербес оқушы ретінде сезінеді. Мұның бәрі баланың жалпы дамуына және тұлғалық жетілуіне үлкен әсер етеді.

Ы. Алтынсарин мұғалімнің жадына мына жәйтті мықтап шегелейді: «Мұғалім кіммен істес болып отырғанын еш уақытта ұмытпауы тиіс. Егерде, балалар бір нәрсені түсінбейтін болса, онда мұғалім оларды кінәламауы тиіс. Балалармен сөйлескенде ашуланбай, жұмсақ сөйлесуі және шыдамдылық танытқаны абзал, екі ұшты, астарлы сөз, орынсыз терминдерді қолданбаған жөн болады», - дейді.

Айтқандай баламен жұмыс істеу өте қатты көзқарасты талап етеді. Бала кіші кезінен сабаққа деген құштарлығын қалай көрсетеді. Бала бірінші күннен-ақ мектеп табалдырығын аттау барысында мұғалімнің балаға

Сурет-1. Баланың оқу-танымдық белсенділігін арттырудың бірден-бір жолы ол балалардың кітап оқуға деген құштарлығын арттыру.

Сурет-2. Балалардың оқу-танымдық белсенділігін оқуға деген құштарлығын сабақта әр түрлі көрнекіліктер арқылы талдай біліп түсіндіру.

деген көзқарасы маңызды болып саналады. Неліктен? өйткені бала ойын баласы болғандықтан сабаққа деген құштарлығын мұғалім арттыруы тиіс. Мұғалім оқушының қызығушылығын арттыру үшін әдіс-тәсілдер, көрнекіліктер және де ойын түрінде тапсырмалар қолданып ынталандыру әдістерін көбірек қолдану керек. Оқушы мұғалімнің бағытымен жүре келе өзінің танымдық белсенділігін арттыра алады.

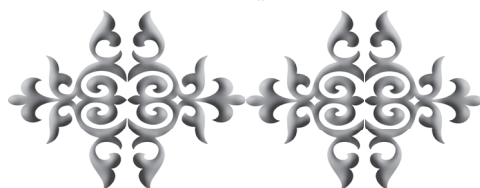
Қорытындылай келе, бізде мынадай ой тұжырымдамасы жасалды, бастауыш сынып оқушыларының оқу-танымдық белсенділігін арттыру — бұл олардың білім алу процесіне деген ынтасын, қызығушылығын және

мотивациясын қалыптастырудың негізгі жолы. Бастауыш сынып мұғалімі оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, тиімді әдістер мен құралдарды қолдана отырып, олардың белсенділігін арттыра алады. Оқу-танымдық белсенділігін арттыру арқылы балалардың білім деңгейі жоғарылап, олар өз қабілеттерін ашып, жаңа жетістіктерге қол жеткізеді.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Ш.Х. Құрманалина, Б.Ж. Мұқанова, Ә.У. Ғалымова, Р.К. Ильясова. Педагогика, «Фолиант» баспасы, — Астана, 2007;
2. Ө. Төлеген. Дидактика ділмарлары. — Көкшетау, 2018;
3. Б.Е. Батанасова. Педагогика пәнін оқытуды ұйымдастырудың жолдары. — Көкшетау, 2014.

**Лаура Алимбаевна
АУБАКИРОВА,
Ж. Мусин атындағы Көкшетау
жоғары қазақ
педагогикалық колледжінің 4-курс
студенті.
Б.Б. СЕКЕНОВА,
ғылыми жетекшісі Ж. Мусин
атындағы
Көкшетау жоғары қазақ
педагогикалық
колледжінің педагогика пәнінің
оқытушысы, п.ғ.м.**

Бастауыш сынып оқушыларын оқу-тәрбие үрдісіне бейімдеуде ата-ананың рөлі

Отбасы — үлкен ұғым, кең мағына. Елбасы «Отанға деген ыстық сезім жақындарына, туған-туысқандарына деген сүйіспеншіліктен басталады» деген болатын. Осы орайда мемлекет басшысы отбасындағы тәрбиеге аса мән беріп отыр. Отбасы — баланың азамат болып өсуіне, өзінің негізін қалыптастыруына ықпал ететін фактор. Баланың жеке басының қалыптасуы отбасынан басталады. Отбасы ішіндегі мүшелер бала өміріндегі даму кезеңін нығайтатын айқын көрініс. Бала қанатын енді кеңге жаятын, өзін жан-жақты ізденіске жіберетін жан. Әр бала өзіндік ерекше қабілетімен шындалып, көзге түседі. Соның ішінде бастауыш сынып оқушыларын ерекше атап өтсек дейміз [1].

Бастауыш сынып — баланың тұлға ретінде қалыптасуының алғашқы кезеңі. Бұл кезеңде бала тек білім алып қана қоймай, қоршаған ортамен қарым-қатынас жасауды үйреніп, жаңа ортаға бейімделеді және әлеуметтік өзгерістерді көреді. Мектеп табалдырығын енді аттаған кішкентай бүлдіршіндер өздерінің еркеліктерін көрсетеді. Осындай кезеңде сәтті бейімделу үшін мектеп пен ата-ананың тығыз байланысы қажет. Ата-ана — адамның өміріндегі ең маңызды тұлғалар. Олар бізді дүниеге әкеліп, алғашқы қадамдарымыздан бастап тәрбие береді. Ата-ана-

ның махаббаты мен қамқорлығы балаға өмірлік құндылықтарды сіңіреді. Олар біздің алғашқы ұстаздарымыз, өмірлік жолымызды анықтауда бағыт-бағдар береді. Сонымен қатар, ата-ананың сүйіспеншілігі баланың психологиялық және эмоционалдық дамуына оң әсер етеді. Ата-ананың қолдауы, олардың балаға деген қарым-қатынасы, білімге деген ынтасын, қызығушылығын арттыруға көмектеседі. Оқушының мектеп өміріне тез үйренісуіне ықпал ететін ол — отбасы және мектеп байланысы [2].

Ата-ананың рөлі тек балаға ғана емес, жалпы қоғамның дамуына да әсер етеді. Құндылықтары жоғары, заманауи отбасылар қоғамның тұрақтылығына және болашағына үлес қосады. Сондықтан ата-ананың маңызы ерекше. Олар арқылы ұрпақтан ұрпаққа мәдениет пен дәстүрлер сақталып, жалғасын табады.

Сурет 1. (Ата-аналар жиналысынан үзінді. Ата-аналардың көңілін көтеру мақсатында ұйымдастырылған кішігірім ойын)

Мектеп пен отбасы әрдайым тығыз қарым-қатынаста болғандықтан отбасыны мектеп өмірімен таныстырып, баласының үлгерімін айту ол да сынып жетекшінің бір міндеті.

Ата-аналар — баланың ең алғашқы әрі өздерінің орындарын тапқанға дейінгі қолдаушылары мен тәрбиешілері. Олардың мектептегі оқу процесіне дұрыс көзқарасы мен қолдауы бала үшін өте маңызды. Баланың мектепке бейімделуіне ата-аналар бірнеше бағытта көмектесе алады. Олар:

1. Психологиялық қолдау көрсету:
 - баланың мектепке деген оң көзқарасын қалыптастыру;
 - өзіне деген сенімділігін нығайту;
 - әрдайым қолдау көрсету.
2. Оқуға белсенді қатысу:
 - үй тапсырмаларын орындауда қол ұшын созу (бірақ толығымен орындап беру емес);
 - оқуға деген қызығушылығын, ынтасын арттыру;
 - балаға берілген тапсырманы түсінуге көмектесу.
3. Тәрбиелік бағыт беру:
 - дұрыс күн тәртібін ұйымдастыру;
 - ұқыптылыққа үйрету;
 - бөгде адамдармен қарым-қатынасын жақсы жағынан дамыту.

Оқушыларды қызықтыру тек қана сергіту сәтімен шектелмейді олар: платформалармен ойын, көрнекіліктер, интеллектуалды ойындар, логикалық тапсырмаларды атап айтсақ болады. Бастауыш сынып оқушыларының бейімделу кезеңін айтып өтсек.

Сурет 2. (Енді мектеп қабырғасына келген оқушыларды қызықтыру мақсатында жүргізілген сергіту сәті)

Мектепке алғаш келген оқушы үшін жаңа ортаға, мектепке үйрену оңай емес. Бейімделу кезеңі әр балада әртүрлі болады. Кейбір оқушылар жаңа ортаға тез үйреніп кетсе, енді бірі ұзақ уақыт бойы қиналуы, қысылуы мүмкін. Бұл кезеңде ата-аналар мынадай жағдайларға ерекше назар аударуы қажет:

1. Бала мектептен келген соң, оның көңіл-күйіне мән беру;
2. Мектептегі уақыты. Оның қалай өткені жайлы сұрақтар қою;
3. Сынып жетекшісімен әрқашан байланыста болу;
4. Балаға эмоционалдық және психологиялық тұрғыда қолдау көрсету, оған оны жақсы көретін отбасы барын сезіндіру.

Ата-аналарға арналған ұсыныстарға тоқталып кетсек:

1. Баланың көңіл-күйін бақылау
Егер бала мектепке барғысы келмесе немесе оқуға деген қызығушылығы төмендесе, ата-ана бұл өзгерісті назардан тыс қалдырмауы керек;
2. Мектеппен ынтымақтастықты,

сынып жетекшімен тығыз қарым-қатынас орнату

Мұғалімдермен байланыс орната отырып, баланың үлгерімі мен тәртібі туралы ақпарат алу аса маңызды;

3. Үйде балаға қолайлы жағдай жасау

Баланың сабаққа дайындалуы үшін тыныш орта қалыптастыру, оқу құралдарына дейін ретке келтіру қажет;

4. Оң мотивация беру

Баланы мақтау, жетістіктерін атап өту — оның өзін-өзі бағалауына әсер етеді. Отбасында жылулық сезінбеген бала сырттан әрдайым сол жылулықты іздей бастайды. Міне, осының әсерінен кейбір сәтте бала өзгеше отбасы білмейтіндей қиындықтарға тап болады. Бала жанып тұрған кішкентай шамшырақ осы шамды ары қарай қолдау арқылы жандыру ата-ана мен ұстазға жүктелген үлкен міндет деп білеміз.

Сурет 3. (Сынып жетекшісі мен оқушы арасындағы байланысты байқауға болады, осындай жылулықтың арқасында біз ізденімпаз, тапқыр оқушыларды тәрбиелей аламыз)

Мұғалім ол жүрегі кең, баланың екінші анасындай бола алатын адам. Әсіре-

се, бастауыш сынып мұғалімі болу үлкен жауапкершілік пен мейірімділікті талап етері сөзсіз. Мұғалім баламен жұмыс жасау барысында оның бойынан тек мейірім шуағы ғана емес ерекше қабілеттер көрініс табуы керек. Атап айтатын болсақ: қолданбалы қабілет, дидактикалық қабілет, конструктивті қабілет, коммуникативті қабілет, академиялық қабілет, перцептивті қабілет, сөйлеу қабілеті, ұйымдастырушылық қабілет міне, осы қабілеттердің бәрін болмаса да бірнешесін қолданған ұстаз шәкірттерін биік белестерден көрері анық. Кез келген сабақта, белгілі бір ортада мұғалім осы қабілеттерді көрсете алса барлық тығырықтан шыға алады.

Қорытындылай келсек, бастауыш сынып оқушыларының оқу-тәрбие үрдісіне сәтті бейімделуі ата-ана мен мектептің қолдауына тікелей байланысты. Ата-аналар баланың мектепке деген қызығушылығын арттырып, қиындықтарды бірге еңсеруге көмектессе, оқушының оқу процесіне бейімделуі жеңілдейді. Сол сәтте әрбір бала өзінің көздеген шыңына жете алады. Сондықтан ата-ана мен мектеп арасындағы тығыз байланыс — оқушы жетістігінің кепілі деп айтқымыз келеді. Тәрбие ол отбасының басты алға жетелеуші құралы. Отбасы тәрбиесі адам өміріндегі ең ұмытылмас мектеп. Бұрынғы кезде де басты назарға алған тақырып ол тәрбие, қазірде осы көрініс, осы тақырып маңызды да мазмұнды болып отыр. Тәрбиені мектепте отбасы да қолға алса, саналы жасөспірімдерді тәрбиелей аламыз. «Ел болам десең-бесігінді

түзе» деген М.Әуезовтың қанатты сөзі әр отбасының ұранына айналса дейміз. Себебі, жарқын болашақ жастардың қолында!

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Біртұтас тәрбие бағдарламасы, Қ.К. Тоқаевтың жолдауы, 2024;
2. Г.С. Күдебаева, Шығармашылық қабілетті дамыту жолдары, //Бастауыш мектеп. №5, 2000;
3. Б.Е. Батанасова, Педагогика пә-

нін оқытуды ұйымдастырудың жолдары, Көкшетау, 2014.

**Еркегүл КУРМЕТХАН,
Ж. Мусин атындағы Көкшетау жоғары
қазақ педагогикалық колледжінің
4-курс студенті.**

**Балкүміс Байжановна СЕКЕНОВА,
ғылыми жетекшісі Ж. Мусин атындағы
Көкшетау жоғары қазақ педагогикалық
колледжінің педагогика пәні
оқытушысы, п.ғ.м.
Көкшетау қаласы.**

Математикалық сандықша

3-сыныпқа арналған бағдарламасы бойынша математика сабағында оқушылардың танымдық іс-әрекетін көтерудегі басты тәсіл

Қазіргі ғылым мен техниканың дамыған заманында оқушылардың білім деңгейін тереңдету, ақпараттық құралдарды іздестіру және оны пайдалана білу мақсатында жаңа технология әдістерін тиімді қолдану-ұстаз шеберлігінің белгісі.

Мұғалімнің өткізген әрбір сабағы оның шығармашылық ізденіспен атқарылған жұмысы. Сондықтан, қазіргі қоғамның алдында тұрған оқушылардың пәнге деген қызығушылығы мен ынтасын, біліктілік дағдысын қалыптастыру міндеттерін орындау мұғалімнің басты мақсаты. Мұғалім оқушыларға математиканы оқытуда оқу материалын есте сақтау ғана емес, сол материалды шығармашылықпен қол-

дану шеберлігін қалыптастыруға көңіл бөлінеді.

Оқушылардың білім, білік дағдыларын жүйелі түрде дамыту жалпы білім беретін мектептегі бүкіл оқу-тәрбие процесінің құрамдас бөлігі болып табылады. Бұл әдістемелік құрал оқушылардың математикалық тапсырмаларды орындау барысында қол жеткізілген оқудың міндетті нәтижелерінің деңгейін, білімді тиянақты меңгеруін және дағдыларды қалыптастыру деңгейін анықтау мақсатында жүзеге асырылады. Екінші сыныпта математиканы оқыту кезінде соңғы нәтижені өлшеуге көмектеседі. Әдістемелік құрал ағымдағы бағдарламаны ескере отырып құрастырылған және оның мазмұнында

бастауыш мектептің үшінші сыныбына арналған математика курсының барлық негізгі мәселелерін қамтиды. Бұл ретте 1, 2-сыныпта математика курсымен сабақтастығын қамтамасыз ететін оқушылардың білім, білік дағдыларына қойылатын негізі талаптарға енгізілген мәселелерге ерекше көңіл бөлінеді.

Жұмыс дәптеріндегі материал 3-сыныптағы бағдарламаның маңызды тараулары үшін бағдарлама тақырыптарына байланысты және оқулықтағы материалды баяндау ретімен таңдалады және реттеледі. Осы бақылау тапсырмаларын қолданатын тақырыптар мұғалімге бүкіл сыныптағы және жеке-леген оқушылардың біліміндегі, іскерліктері мен дағдыларындағы проблемаларды анықтауға ғана емес, сонымен қатар мұндай мәселелер материалды оқудың қай кезеңінде пайда болғанын анықтауға көмектеседі. Бұл тапсырмалар қиындықтарды біртіндеп арттыру принципіне сәйкес таңдалған.

Бақылау жұмыстарын жүргізудің ерекшелігі оқушылардың толық дербестігі болып табылады, өйткені өздік жұмыс баланы дамытудың, оқу материалын меңгерудің, білімді бекітудің және тексерудің маңызды құралдарының бірі болып табылады. Оқу құралын математика сабақтарында және үйде оқу үшін қосымша материал ретінде пайдалануға болады.

Бастауыш мектеп математикасы негізгі орта мектеп математикасының табиғи бір бөлігі болып табылады. Бұл бастауыш мектепте математиканы оқытудың төмендегідей мақсаты мен міндеттеріне жетудің қажеттілігін қамтамасыз етеді.

Бағдарламаның мақсаты:

- мемлекеттік білім стандарты деңгейінде білім, білік және дағдыларды игерту;

- «Математика» пәнінің мазмұны арқылы танымдық және коммуникативтік іс-әрекетке, өздігінен білім алуға және еңбекке бейімдеу, сондай-ақ ата-дәстүр, әдет-ғұрып, салт-сана, халық және ұлттық болмысты жалпы адамзаттың мәдени мұраларымен үндестіру арқылы баланы тұлға ретінде қалыптастыру;

- оқушының ақыл-ойының математикалық стилін, интеллектуалдық және ерік пен сезімге қатысты сапаларын дамыту;

- мектептің негізгі сатысында оқуға, меңгерген математикалық білімін өмірде қолдануға жан-жақты дайындауды жүзеге асыру.

Осы мақсатқа жету жолында төмендегідей міндеттерді шешу қарастырылады:

- баланың тұлға ретінде қалыптасуына, оқушының ақыл-ойын дамытуға, интеллектуалдық және ерік пен сезімге қатысты белсенділігін қалыптастыруға мүмкіндік туғызу;

- математиканың өмірде болып жатқан нақты құбылыстарды жалпылауға және қоршаған болмысты танып-білуге көмектесетін ғылым болып табылатыны туралы түсініктердің қалыптасуына ықпал ету;

- оқушының өмір сүруіне және мектептің келесі деңгейінде оқуын жалғастыруы үшін қажетті білім, білік және дағдыларды қалыптастыру;

«Математикалық сандықша» элективті курсы бағдарламасының мазмұнын ұйымдастыру бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

3-сыныпта — аптасына 1 сағат, оқу жылында — 34 сағат;

Оқу бағдарламасы оқу материалының мазмұнын және пәннің құрылымын іріктеудің төмендегідей негізгі ұстанымдарына сүйенеді: ғылымилық, білім берудің үздіксіздігі, іс-әрекеттік, пәнішілік және пәнаралық интеграция, қолжетерлік, оқушылардың дара жетістіктері мен шығармашылығын ескеру.

Ғылымилық ұстанымы кіші жастағы оқушылардың күнделікті өмірде және оқу барысында ғылыми терминдер мен ұғымдарды меңгеру және қолданысқа енгізу үшін қажетті жағдайлар жасауды көздейді.

Үздіксіздік ұстанымы мектепке дейінгі дайындық, бастауыш математикасы курсындағы барлық мазмұндық-әдістемелік желілердің ретімен дамуын қамтамасыз етеді, оқытудың әдіснамасы, мазмұны, әдістемесі мен технологиясы деңгейінде оқытудың барлық сатылары арасындағы сабақтастықты білдіреді.

Іс-әрекеттік ұстанымы математикалық ұғымдар мен амал-тәсілдерін саналы әрі берік игеруге арналған негізді қамтамасыз етеді. Оқушыларды белсенді оқу-танымдық іс-әрекетке тарту арқылы жаңа білімді «ашуға», өзін-өзі бағалау мен өз әрекетін бақылауды қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Пәнішілік интеграция ұстанымы математикалық білім беру мазмұнын құрайтын сан және өрнек, теңдеулер мен теңсіздіктер, функциялар, геометриялық фигуралар және геометриялық шамаларды өлшеу, ықтималдық теориясы мен статистика элементтері деп аталатын мазмұндық желілер арасын-

дағы табиғи бірлікті қамтамасыз етеді. Пәнаралық интеграция әлемнің біртұтас бейнесін оқушыларда қалыптастыруға мүмкіндік береді, олардың әр түрлі оқу пәндердің өзара байланысын саналы түрде түсінулеріне көмектеседі. Осы ұстанымның маңызды компоненті қарым-қатынас жасаудың ерекше құралы ретіндегі математикалық тілге үйрену болып табылады.

Қолжетерлік ұстанымы баланың жас ерекшелігін ескеруді және психологиялық жағдай туғызуды, жетістікке жетуді, тілектес болуды көздейді, бастауыш мектеп математикасын оқыту барысында оқушының жеке білім беру траекториясы бойынша өз қозғалыс бағытын сезінуіне көмек береді.

Оқушының жеке ерекшеліктерін ескеру ұстанымы қиындық деңгейі әр түрлі тапсырмаларды, оқытудың тұлғалық-маңызды мотивтерін қалыптастыратын өзіндік, зерттеу және жобалық жұмыстарды қолдануды көздейді, тиімді оқыту технологияларын және оларды бейімдеу деңгейін іріктеуге, әр түрлі іс-әрекетті (жасау, түрлендіру, алгоритмдік және шығармашылық) ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Шығармашылық ұстанымы оқушылардың өз бетімен стандартты емес, шығармашылық, логикалық есептердің шешуін табу қабілеттерін қалыптастыруды, жаңа амал-тәсілдерді «ашуды», практикалық бағыттағы тапсырмаларды орындауды көздейді.

Алима Саятовна КАСЫМОВА,
«ZERDE» мектеп-гимназиясының
бастауыш сынып мұғалімі.
Бостандық ауданы,
Алматы қаласы.

Бастауыш сынып мұғаліміне қойылатын инновациялық талаптар

Қазіргі заманғы білім беру жүйесі қарқынды өзгерістерге ұшырап, жаңартылған мазмұн мен инновациялық технологияларды енгізуді талап етеді. Бұл өзгерістер бастауыш сынып мұғалімдеріне ерекше жауапкершілік жүктейді, өйткені олар балалардың білімге деген қызығушылығын қалыптастырып, олардың зияткерлік және шығармашылық әлеуетін дамытады. Осы мақалада бастауыш сынып мұғаліміне қойылатын инновациялық талаптар қарастырылды. Білім беру саласындағы жаһандық өзгерістер мұғалімнің рөлін жаңа деңгейге көтеру мәселесі зерделенді. Қазіргі уақытта мұғалім тек ақпарат беруші емес, оқушылардың шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытатын жетекші тұлға болуы тиіс. Бастауыш сынып мұғалімі білімнің негізін қалаушы ретінде маңызды орын алады. Сондықтан, заманауи педагогке қойылатын инновациялық талаптарды зерттеу — білім беру сапасын арттырудың басты шарттарының бірі. Ұстаз атана білу, оны қадір тұту, қастерлеу, арындай таза ұстау — әр мұғалімнің борышы. Ол өз кәсібін, өз пәнін, барлық шәкіртін, мектебін шексіз сүйетін адам [1].

Мына өзгермелі қоғамдағы жаңа форматтағы мұғалім — педагогикалық құралдардың барлығын меңгерген, тұрақты өзін-өзі жетілдіруге талпынған, рухани дамыған, толысқан шығармашыл тұлға құзыретінде көрініс беруі тиіс. Жаңа форматтағы мұғалімнің табысы, біліктері арқылы қалыптасады, дамиды. Нарық жағдайындағы мұғалімге қойылатын талаптар: бәсекеге қабілетті, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби

шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі. Қазіргі кәсіптік — педагогикалық қызмет қандай мұғалімді талап етеді? Бұл сұрақтың жауабын зерделейтін болсақ: Мұғалімнің жаңа рөлі мен міндеттеріне тоқталуға тура келеді.

Бұрын мұғалім тек білім беруші рөлінде болса, қазір ол — оқушылардың шығармашылығын дамытуға, олардың қабілеттерін ашуға және білімге деген құштарлығын арттыруға бағытталған жетекші. Заманауи бастауыш сынып мұғалімі келесі талаптарға сай болуы тиіс:

- білім мазмұнын жаңарту — жаңартылған оқу бағдарламаларын игеру және оларды тиімді пайдалану;
- педагогикалық инновацияларды қолдану — жобалық оқыту, сыни тұрғысынан ойлау әдістері, саралап оқыту технологиялары;
- цифрлық сауаттылық — электронды оқыту платформалары мен құралдарын тиімді қолдану;
- Инклюзивті білім беру қағидаларын меңгеру — ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылармен жұмыс жүргізу;
- кәсіби даму — жаңа білім мен дағдыларды игеру үшін үздіксіз өзін-өзі жетілдіру [2].

Сурет 1. (Бұл суретте мұғалімнің білім беру барысында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану арқылы оқушылардың білім сапасын тексеруі)

Сурет 2. (АКТ арқылы оқушылардың тапсырманы орындаулары)

Қазіргі бастауыш білім беру үрдісінде оқыту технологиялары маңызды рөл атқарады. Оларға:

1. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) — интерактивті тақталар, онлайн-платформалар (Bilimland, Kundelik) арқылы оқыту;
2. STEAM білім беру — ғылым, технология, инженерия, өнер және математика салаларын біріктіре отырып оқыту;
3. Ойын технологиялары — оқыту процесін қызықты әрі тиімді ету үшін ойын элементтерін пайдалану;
4. Жобалық және зерттеу әдістері — оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік беру [3].

Сурет 3. (Оқушылардың мұғалім дайындаған тапсырмасын зейін қойып тындап отырғандары)

«Бала — болашағым» деген елміз, сондықтан да біздің алдымызда ұлы міндеттер тұр. Ел болашағы болар жас ұрпақты тәрбиелеу

жолында біз, ұстаздар, баланың жаны мен тәні таза, рухани бай, дені сау етіп өсірумен бірге алған білімін болашақта қолдана алатын, сандық сауаттылығы артқан, өз ойын еркін жеткізе алатын, бәсекеге қабілетті етіп тәрбиелеуге міндеттіміз.

Осы мақаламызды қорытындылайтын болсақ, Бастауыш сынып мұғаліміне қойылатын инновациялық талаптар білім беру сапасын арттыруға, оқушылардың жан-жақты дамуына және заманауи қоғамға бейімделуіне бағытталған толықтай педагогикалық процесс болып табылады. Мұғалімнің кәсіби дамуы, заманауи технологияларды қолдануы мен оқушыларға жеке көзқараспен қарауы — болашақ ұрпақтың табысты білім алуына негіз болады. Жаңашыл ұстаз — заман талабы. Теориялық білімін тәжірибе жүзінде іске асыра алатын, жауапкершілігі жоғары, ізденімпаз жеке тұлға болуы қажет. Ең жақсы мұғалім — шәкіртінің жанын түсінетін, оны өз перзентіндей сүйе алатын, оқушы үшін бойындағы барын беретін, шәкіртін өздігінен білім алуға жетелейтін мұғалім. Жаңа форматтағы мұғалім рухани дамыған әрі әлеуметтік тұрғыдан есейген, педагогикалық құралдардың барлық түрлерін шебер меңгерген маман, өзін-өзі әрдайым жетілдіруге ұмтылатын шығармашыл тұлға.

Бүкіл қазақ халқының арманы — отыз елдің қатарына ену, дамыған мемлекеттермен терезесі тең болу. Осы орайда, дамудың биігінен көрінгісі келген кез келген мемлекет ең алдымен білім беру жүйесінің сапасын жолға қойып, санасын көтеруді мақсат етеді. Ендеше бәсекеге қабілетті, рухы мықты, сенімі күшті өскелең ұрпақ тәрбиелеу — мұғалімнің қолында. Адам тәрбиелеу — жауапты міндет. Ол міндетті атқарушы — ұстаз. Сол міндетті абыроймен атқарып, биік мәртебеге жетейік!

Қолданылған әдебиеттер:

1. Б.А. Тұрғынбаева Бастауыш сынып оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, — Алматы. «Кітап» баспасы, 2008;

2. Н.К. Сұлтанова, Абай, Мұхтарлардың рухани сабақтастығы. Халықаралық ғылыми-практикалық конф., — Семей, 2006;

3. Т.М. Жоламанова. Жаңа педагогикалық технологиялар. — Көкшетау, 2015.

Назгүл МАҒАУЯНОВА,

Ж. Мусин атындағы Көкшетау жоғары қазақ педагогикалық колледжінің 4-курс студенті.

Б.Б. СЕКЕНОВА,

ғылыми жетекшісі Ж. Мусин атындағы Көкшетау жоғары қазақ педагогикалық колледжінің педагогика пәні оқытушысы,
П.Ғ.М.

Көкшетау қаласы.

Критериальное оценивание организации учебно-воспитательного процесса в школе: системный подход к качеству образования

Современная школа — это не только пространство обучения, но и центр воспитания личности, формирования гражданской позиции, развития компетенций XXI века. Эффективность образовательной деятельности школы напрямую зависит от системности в организации и управлении всеми процессами: учебной, воспитательной и методической работы. Одним из действенных инструментов управления качеством образования является критериальное оценивание учебно-воспитательного процесса в целом.

Как директор школы, я убеждена: без прозрачных критериев оценивания невозможно обеспечить объективную картину развития школы, выстроить продуктивную работу педагогического коллектива и достичь устойчивых результатов у обучаю-

щихся. В нашей школе мы выстроили систему, при которой каждый участник образовательного процесса понимает, по каким критериям оценивается его вклад, как он может развиваться и какие направления требуют улучшения.

Именно поэтому мы разработали систему комплексного критериального оценивания, охватывающую пять ключевых направлений, которая позволяет объективно и системно анализировать учебно-воспитательную деятельность школы.

Эта система не только помогает выявить реальные результаты и проблемные зоны, но и формирует основу для стратегического планирования, корректировки образовательных маршрутов и профессионального развития педагогов.

Ниже представлены основные направления, по которым осуществляется критериальное оценивание, а также конкретные показатели, по которым можно измерить эффективность работы школы в целом и её отдельных участников.

Система критериев: что и как мы оцениваем

Для комплексного анализа учебно-воспитательной работы школы нами разработана система критериев, охватывающая пять ключевых направлений:

1. Учебная деятельность учителей и учащихся;
2. Воспитательная работа;
3. Работа классных руководителей;
4. Профессиональное развитие и достижения педагогов;
5. Административно-методическая работа и школьная среда.

Каждое направление включает индикаторы качества, которые помогают объективно измерить достижения. Оценивание проводится ежеквартально с итоговым анализом в конце учебного года.

1. Учебные достижения учащихся и качество преподавания.

Для оценки этого направления были разработаны критерии, охватывающие такие аспекты, как:

- уровень академических достижений учащихся по итогам промежуточной и итоговой аттестации;
- участие в олимпиадах, конкурсах, проектах и исследованиях;
- использование формативного и суммативного оценивания;
- методическое качество уроков;

- индивидуализация обучения;
- системность и объективность в выставлении оценок.

Критерии позволяют выявить не просто средний балл, а динамику развития ученика, индивидуальный прогресс и эффективность методики преподавания. Учебная деятельность – это центральное направление в образовательной системе школы. Эффективность обучения во многом определяется не только результатами учеников, но и качеством преподавания, профессионализмом учителей, разнообразием используемых методов и уровнем вовлеченности обучающихся в процесс.

По итогам мониторинга 2024-2025 учебного года средний уровень обученности по основным предметам выше на 7%, чем в предыдущем году. 78% учителей внедрили элементы формативного оценивания, включая работу с дескрипторами и обратной связью, что способствовало улучшению вовлеченности учеников. Активность участия учащихся в интеллектуальных конкурсах возросла: общее количество призовых мест увеличилось на 30%. Наблюдается положительная динамика в применении педагогами цифровых ресурсов, таких как электронный журнал, интерактивные платформы, видеоуроки и онлайн-тестирование.

Система критериев позволяет не только отслеживать фактические результаты обучения, но и выстраивать индивидуальные траектории повышения качества преподавания. Однако стоит продолжить работу над выравниванием результатов между

параллелями и усилить адресную помощь учащимся с низкой успеваемостью.

Учебные успехи учащихся невозможны без устойчивой системы ценностей, положительной школьной атмосферы и активной жизненной позиции. Именно поэтому воспитательная работа в школе занимает не менее важное место. Она формирует внутреннюю мотивацию, сплочённость коллектива, культуру поведения и ответственность за результат. Следующий блок критериев направлен на анализ организации и качества воспитательной деятельности в школе.

2. Работа классного руководителя

Классный руководитель — ключевая фигура в организации воспитательной среды класса. Мы оцениваем:

- наличие и реализацию годового воспитательного плана;
- уровень участия класса в школьных, районных, городских мероприятиях;
- охват детей кружковой и внеурочной деятельностью;
- взаимодействие с родителями (анкетирование, собрания, консультации);
- наличие индивидуальных планов работы с детьми «группы риска» или повышенного внимания.

Эти критерии позволяют понять, насколько гармонично развивается класс как сообщество, и каковы усилия классного руководителя в этом направлении. Оценивание работы классных руководителей является важным инструментом для обеспечения эффективного воспитания учащихся. Этот процесс по-

могает не только выявить сильные и слабые стороны работы классных руководителей, но и улучшить организацию работы в образовательном учреждении. Классный руководитель играет ключевую роль в формировании моральных и нравственных ценностей учащихся, а также в создании благоприятного микроклимата в классе. Оценивание критериев его работы позволяет объективно оценить его профессиональную деятельность и внести необходимые коррективы в процесс обучения и воспитания.

При этом воспитательная работа школы не ограничивается только деятельностью классных руководителей. Она охватывает всю школьную среду — от участия в общешкольных проектах до формирования системы ценностей и развития лидерских качеств. Важно, чтобы воспитательная работа была организована на системном уровне, интегрировалась в учебный процесс и отражала стратегические цели школы.

Именно поэтому следующим этапом критериального анализа стало оценивание организации воспитательной работы в целом: планирование, реализация мероприятий, охват учащихся, взаимодействие с внешними партнёрами, роль администрации и результативность воспитательной среды.

3. Воспитательная работа школы в целом

Воспитательная система школы строится на принципах гражданственности, духовно-нравственного воспитания, патриотизма, социальной ответственности.

Критерии оценки:

- реализация школьной воспитательной программы;
- вовлеченность учащихся в проектную деятельность;
- проведение ключевых событийных мероприятий (День знаний, Неделя добра, Наурыз, День Независимости и др.);
- сотрудничество с внешними организациями (библиотека, музей, ДЮЦ);
- результаты анкетирования учащихся по уровню удовлетворенности школьной жизнью.

Мы стремимся к тому, чтобы каждый ребенок был включен в школьную жизнь, чувствовал свою значимость и ответственность.

Мы стремились к тому, чтобы каждый ребёнок был включён в школьную жизнь, чувствовал свою значимость, принадлежность к коллективу и ответственность за общее дело.

Однако атмосфера школы, в которой ученик чувствует поддержку, веру в свои силы и мотивацию к развитию, невозможна без вовлечённости и профессиональной зрелости педагогов. Ведь именно учителя задают тон взаимодействию, формируют ценности, становятся проводниками знаний и личностного роста.

Поэтому следующим направлением критериального анализа стало оценивание профессиональной деятельности и достижений педагогического коллектива как неотъемлемой части успешной реализации учебно-воспитательного процесса.

4. Профессиональные достижения учителей

Качество образования невозможно без мотивации и развития педагогов. Оцениваются:

- участие в методических объединениях и семинарах;
- результаты внутришкольного и внешнего мониторинга (диагностические работы, уроки открытого типа);
- публикации, победы в конкурсах педагогического мастерства;
- применение ИКТ и инновационных методов в обучении;
- самоанализ и работа над ошибками.

Эта информация помогает составить индивидуальную траекторию роста педагога и план повышения квалификации.

Профессиональные достижения педагогов — это не только индивидуальные успехи, но и важный индикатор качества всей системы образования в школе. Сертификация, участие в конкурсах, повышение квалификации, публикации, внедрение инновационных методов обучения — всё это прямо влияет на уровень учебных результатов и мотивацию учащихся.

Профессиональный рост учителей обеспечивает рост качества образования в целом. Достижения педагогов становятся ориентиром для коллег, формируют культуру саморазвития в коллективе и способствуют внедрению современных подходов. Таким образом, развитие учителя — это развитие школы.

Однако для того чтобы эти достижения не были разрозненными, а работали на стратегические цели учреждения, необходима целенаправ-

ленная система внутришкольного мониторинга и административного сопровождения.

5. **Общешкольный мониторинг и административный контроль**

Работа администрации также подлежит оценке. Критериями оценивания служат:

- реализация годового плана школы;
- мониторинг учебной документации;
- эффективность внутришкольного контроля;
- организация методической работы;
- реализация программ по цифровизации, инклюзии и безопасности.

Подведение итогов: ежегодный аналитический педагогический совет. Завершающим этапом года является итоговый Педагогический совет, на котором директор школы представляет анализ всей учебно-воспитательной деятельности по критериям. Это не просто отчёт, а:

- диалоговая площадка для обмена опытом;
- открытое обсуждение трудностей и достижений;
- мотивация к дальнейшему развитию;
- основа для формирования плана на следующий учебный год.

Для этого готовятся сводные таблицы по каждому критерию, презентации, аналитические справки. Используются данные из электронного журнала, административных проверок, анкетирования, внешней оценки.

Что дает критериальный подход в управлении школой;

1. **Прозрачность** — все сотрудники понимают, как оценивается их работа и почему;

2. **Объективность** — упор делается не на личные мнения, а на конкретные показатели;

3. **Планомерность** — легко выявить проблемные зоны и наметить пути их устранения;

4. **Мотивация** — педагоги и классные руководители видят результаты своего труда;

5. **Командность** — вся школа работает как единый организм, объединённый общей целью.

Критериальное оценивание учебно-воспитательной деятельности школы — это не формальность и не отчет ради отчета. Это инструмент роста, развития и осознанного управления школой. Благодаря четким критериям и прозрачному анализу мы видим не только, что происходит в школе, но и куда нам идти дальше. Именно через такую систему можно построить школу, где каждый педагог и ученик чувствует ответственность за общий результат, где успехи фиксируются, а трудности — решаются сообща. Ведь школа — это прежде всего живая система, нуждающаяся в заботливом, но точном управлении.

А.Ф. УАЛИЕВА,
директор КГУ «Средняя
общеобразовательная
школа-комплекс эстетического
воспитания №8».
г. Петропавловск,
Северо-Казахстанская область.

Интеграция университетов и реального сектора экономики

Современный мир меняется стремительно: технологии развиваются, тренды обновляются, а потребности аудитории становятся всё более сложными. В контексте этого маркетинг – это именно та наука, которая, сочетает в себе аналитику и креативность, и в то же время является искусством понимания потребностей людей. Сфера же маркетинга взаимоотношений играет ключевую роль, помогая бизнесу выстраивать доверительные отношения со многими участниками рынка в различных сферах деятельности, в том числе и в области формирования связи между академическим и промышленным сектором, стимулируя их сотрудничество.

В настоящее время вопросам интеграции вузовского сообщества и реального сектора экономики посвящено много актуальных исследований. Так, предлагаются различные форматы сотрудничества, в частности модель «тройной спирали» отношений между университетами, промышленностью и правительством, имеющая цель – стимулирование взаимодействия субъектов, ответственных за генерацию инновационных решений [1].

При этом приоритет отдается долгосрочному взаимодействию между университетами и компаниями через различные форматы совместной деятельности: модель непрерывного партнер-

ства, направленная на рост уровня вовлеченности субъектов во взаимодействие, а также модель «лестницы» данного партнёрства от первого контакта до выстраивания стратегических направлений совместной работы. Такие виды партнерства лучше всего строить на основе концепции маркетинга взаимоотношений, как непрерывного процесса определения и создания новых ценностей при непосредственном участии индивидуального потребителя, а затем совместного получения и распределения выгоды от этой деятельности между участниками взаимодействия [2]. Наряду с этим сотрудничество между вузами и индустрией рассматривается как важный механизм для подготовки квалифицированных специалистов, соответствующих требованиям местного рынка труда [3].

Исходя из этого между участниками маркетинга взаимоотношений «вузовский сектор (исследователи, преподаватели, студенты) и реальный сектор экономики (компании, фирмы в различных сферах экономики)» возникает определенная ответственность в подготовке квалифицированных специалистов для разных отраслей, в том числе и специалистов-маркетологов.

Современное образование для лидеров индустрии: взгляд преподавателя-исследователя

Первый важный шаг в построении

будущей карьеры — это выбор университета. Обучение маркетингу в Казахском национальном университете имени аль-Фараби — это сочетание фундаментальных знаний, инновационных методик и практического опыта. Кафедра «Бизнес-технологии» Высшей Школы Экономики и Бизнеса КазНУ имени аль-Фараби представляет собой целую экосистему для будущих лидеров индустрии, состоящую из:

- обучения по актуальным образовательным программам. Учебные курсы охватывают как классический маркетинг, так и современные digital-стратегии, позволяя студентам ориентироваться в реальных рыночных условиях. Большое внимание уделяется стратегическому маркетингу, работе с big data, таргетированной рекламе и SMM. Здесь студенты получают фундаментальные знания в области маркетинга, рекламы, брендинга и digital-продвижения, а также развивают аналитическое мышление и управленческие навыки;

- овладения студентами практическими навыками решения кейсов. Кафедра активно сотрудничает с ведущими казахстанскими компаниями, предоставляя студентам возможность работать над реальными кейсами, участвовать в бизнес-проектах и посещать мастер-классы от практикующих специалистов. Многие студенты самостоятельно находят стажировки в известных компаниях, рекламных агентствах и технологических стартапах, применяя полученные знания в реальных рыночных условиях;

- участия в научных исследованиях

и проектах. Кафедра поддерживает научную деятельность студентов, давая возможность участвовать в маркетинговых исследованиях, международных конференциях и стартап-акселераторах;

- развития международных перспектив. Кафедра активно развивает международное сотрудничество: у студентов есть возможность обучаться по программам академической мобильности, проходить курсы в зарубежных университетах и взаимодействовать с международными экспертами в сфере маркетинга.

Всё это помогает студентам не только овладеть профессией, но и развиваться как будущие лидеры индустрии.

Путь в профессию маркетолога: взгляд студента-выпускника

Для меня наш университет стал не просто местом получения образования, а настоящей школой жизни, где я научилась мыслить стратегически, анализировать рынки, разрабатывать маркетинговые стратегии и адаптироваться к стремительно меняющемуся цифровому миру. На кафедре «Бизнес-технологии» мы изучали все аспекты профессии: от основ брендинга и потребительского поведения до работы с big data, digital-маркетинга и SMM. Но самое главное — это сочетание теории и практики. В процессе обучения у нас было множество кейсов из реального бизнеса, которые мы решали командой, стажировки в компаниях, где мы применяли полученные знания, и участие в международных конкурсах, которые помогали расширять наши знания.

Сегодня, находясь на завершающем этапе обучения, я понимаю, что КазНУ имени аль-Фараби дал мне не просто знания, а уверенность в своих силах, сильную базу знаний, ценный опыт и возможность стать частью профессионального сообщества.

Практика, которая формирует профессионалов: взгляд отраслевого партнера

Современный мир требует от маркетологов не только глубоких знаний, но и гибкости, креативности, умения адаптироваться к быстро меняющимся трендам. Одни из самых ценных этапов обучения — это студенческие стажировки в компаниях. Проходя производственные и преддипломные практики, студенты получают возможность разрабатывать стратегии и решать практические задачи, применить полученные знания на практике и глубже понять, как работают маркетинговые механизмы в реальном бизнесе. Стажеры — это ценный актив любой компании. Они быстро обучаются, обладают необходимыми навыками работы на современных цифровых платформах, нацелены на рост компании. Увеличение стажерских образовательных программ может принести немало преимуществ во взаимном обогащении по обмену опытом между участниками интеграции академического и промышленного секторов. Это включает разработку актуальных образовательных программ, получение студентами опыта реальной практической работы, а также знакомство и отбор перспективных сотрудников для компании.

В настоящее время выпускники-

маркетологи являются востребованными специалистами, работают в крупнейших казахстанских и международных компаниях, создают успешные маркетинговые агентства и развивают собственные бренды. Они уверенно чувствуют себя в сфере маркетинга, ведь их знания и навыки востребованы в любой отрасли.

Использованная литература:

1. Nailu A.T. The role of university—industry linkages in promoting technology transfer: implementation of triple helix model relations. - J Innov Entrep 13, 25 (2024). - <https://doi.org/10.1186/s13731-024-00370-y>.

2. Методическое пособие по взаимодействию вузов и промышленных предприятий. - <http://irdclub.ru/wp-content/uploads/2017/04/UI-collaboration-toolkit.pdf>

3. Джонбекова Д., Хартли М., Абдильдин Е., Кучумова Г. Партнерство вузов и индустрии в Казахстане. - Central Asian Bureau for Analytical Reporting - <https://cabar.asia/ru/partnerstvo-vuzov-i-industrii-v-kazahstane>

Ж.Т. КОЖАМКУЛОВА,

к.э.н, доцент КазНУ имени аль-Фараби.

К.В. ПЕЧЕНИЮК,

генеральный директор компании ТОО «KazInterStroy».

А.К. ПЕЧЕНИЮК,
выпускница КазНУ имени аль-Фараби.

г. Алматы.

The Goal of Increasing The Intellectual Talent of Middle School Students

Аннотация: Бұл мақалада орта буын оқушыларының интеллектуалдық дарындылығын арттырудың маңыздылығы қарастырылады. Автор дарынды оқушыларды дамытудың өзектілігін дәлелдей отырып, олардың танымдық қабілеттерін арттыру жолдарын ұсынады. Мақалада оқушылардың даму ерекшеліктері, оқу мотивациясы, оқу үдерісіндегі дараландыру, жобалық оқыту, пәнаралық тәсіл, технологияны қолдану және әлеуметтік-эмоционалдық қолдау сияқты факторларға ерекше назар аударылады. Сонымен қатар, дарынды балалармен жұмыс жасауда мектеп, мұғалім, ата-ана және қоғамның рөлі де сипатталады. Мақала орта буын оқушыларының әлеуетін ашу мақсатында кешенді, үйлестірілген тәсілді ұсынады.

Аннотация: В данной статье рассматривается значимость развития интеллектуальных способностей учащихся среднего звена. Автор обосновывает актуальность выявления и поддержки одарённых школьников, предлагая эффективные стратегии повышения их познавательных способностей. Особое внимание уделяется особенностям развития подростков, мотивации к обучению, дифференцированному подходу, проектному обучению, междисциплинарному взаимодействию, применению технологий и социально-эмоциональной поддержке. Также раскрывается роль школы, учителя, родителей и общества в формировании интеллектуального потенциала. Статья предлагает целостный подход к раскрытию талантов учащихся средней школы.

Abstract: This article explores the importance of developing the intellectual talent of middle school students. It emphasizes the need to identify and support gifted learners and presents effective strategies to enhance their cognitive abilities. Key focus areas include student developmental characteristics, motivation for learning, differentiated instruction, project-based learning, interdisciplinary teaching, the use of digital tools, and socio-emotional support. The article also outlines the vital roles played by teachers, schools, parents, and communities in nurturing intellectual potential. A comprehensive and coordinated approach is proposed to unlock the talents of middle school learners.

In today's fast-paced, knowledge-driven world, cultivating intellectual talent among youth is more crucial than ever. Middle school represents a formative stage in students' cognitive, emotional, and social development. During this critical period, learners begin to transition from concrete to more abstract thinking, and their potential for intellectual growth expands rapidly. The goal of increasing the intellectual talent of middle school students is not only a matter of academic achievement but also a strategic investment in the future of society. This article explores the significance of intellectual talent development, outlines effective strategies for fostering it, and highlights the role of schools, educators, and communities in supporting gifted learners.

Understanding Intellectual Talent

Intellectual talent refers to the capacity for high-level cognitive functioning, including critical thinking, creativity, problem-solving, and the ability to acquire and apply knowledge effectively. While intelligence can be broadly distributed among all students, intellectually talented individuals often exhibit advanced reasoning skills, heightened curiosity, and a deep desire for learning that goes beyond the standard curriculum.

Middle school is a particularly important period for identifying and nurturing such talent. At this stage, students are capable of engaging in higher-order thinking and exploring complex concepts across disciplines. If adequately supported, they can make remarkable progress in both academic and personal development.

Why Focus on Middle School Students?

There are several reasons to focus on middle school students when aiming to increase intellectual talent:

1. **Developmental Readiness:** Around the ages of 11 to 14, students experience significant neurological and cognitive changes. Their brain development supports more abstract, logical, and hypothetical thinking.

2. **Educational Transition:** Middle school often marks a shift in educational structure – from a single teacher in primary school to subject-specific instruction. This provides opportunities to explore a broader range of academic interests and challenges.

3. **Identity Formation:** Students in this age group begin to form a sense of identity, including their intellectual self-concept. Recognizing and nurturing their talents during this stage can have a long-term impact on self-esteem and motivation.

4. **Preventing Talent Loss:** Without appropriate support, many gifted students may lose interest in learning, become disengaged, or even underachieve. Early intervention is key to sustaining intellectual growth.

Strategies to Enhance Intellectual Talent

To increase intellectual talent in middle school students, educators and policymakers must adopt a multi-dimensional approach. Below are several evidence-based strategies:

1. Differentiated Instruction

Teachers should design lessons that address diverse learning needs and cognitive levels. This can include offering enrichment activities, advanced reading materi-

als, and independent research projects tailored to intellectually talented students.

2. Project-Based Learning (PBL)

PBL encourages students to investigate real-world problems and present solutions, fostering creativity, collaboration, and critical thinking. Talented students thrive in environments where they can take intellectual risks and explore topics in depth.

3. Interdisciplinary Curriculum

Providing an integrated curriculum that combines science, technology, engineering, arts, and mathematics (STEAM) can stimulate higher-level thinking and allow students to draw connections across fields.

4. Mentorship and Talent Development Programs

Connecting students with mentors or involving them in talent development programs can provide personalized guidance and motivation. Programs like the Junior Academy, science fairs, or debate clubs offer platforms to expand their skills beyond the classroom.

5. Use of Technology and Digital Resources

Online platforms and adaptive learning technologies can offer individualized challenges and allow gifted learners to progress at their own pace, further developing their intellectual capabilities.

6. Socio-Emotional Support

Gifted students often face emotional and social challenges, such as perfectionism or feelings of isolation. Schools must provide psychological support to help these students cope and flourish.

The Role of Teachers and Schools

Teachers play a central role in identifying and nurturing intellectual talent.

Through keen observation and the use of diagnostic tools, educators can recognize students who demonstrate high potential. Schools should foster a culture of academic excellence by promoting critical inquiry, encouraging innovation, and supporting risk-taking in learning.

Professional development for teachers is also essential. Educators need training in gifted education methods, classroom differentiation, and understanding the social-emotional needs of high-achieving students. Moreover, school leaders should advocate for policies and funding that support enrichment programs and equitable access to advanced learning opportunities.

The Role of Parents and Community

Parents and community members also influence the intellectual development of students. Parents who are actively involved in their child's education, expose them to diverse learning experiences, and encourage curiosity play a key role in fostering talent. Community partnerships with libraries, museums, universities, and local businesses can provide students with resources and real-world applications for their learning.

Challenges and Considerations

Despite the importance of increasing intellectual talent, several challenges persist. These include:

- **Equity in Access:** Talented students from underrepresented backgrounds may be overlooked due to cultural bias or lack of resources. Schools must ensure inclusive identification processes and support systems.

- **Standardized Testing Limitations:** Overreliance on standardized assessments

may fail to capture creativity, leadership, or other aspects of giftedness.

- **Balancing Rigor with Well-being:**

Excessive academic pressure can lead to burnout. It's important to maintain a balance between intellectual challenge and emotional support.

Increasing the intellectual talent of middle school students is a strategic and ethical imperative. When nurtured effectively, these young minds can become the innovators, leaders, and problem-solvers of tomorrow. By investing in differentiated instruction, supportive learning environments, and strong partnerships among schools, families, and communities, we can unlock the vast potential within each student. The path to a brighter future begins with recognizing and cultivating talent where it matters most – in the formative middle school years.

List of sources

1. Sadykova A.R., Levchenko I.V. Artificial Intelligence as a Component of Innovative Content of General Education: Analysis of World Experience and Domestic Prospects / A.R. Sadykova, I.V. Levchenko // Bulletin of RUDN University. Series: Informatization of Education. - 2020 - No. 3 - P. 201-209. - URL: <https://sochum.ru/s2312-86310000619-6-1-ru-125/> (date of access: 23.05.2024). Paskova A.A. Artificial Intelligence Technologies in Personalization of E-Learning / A.A. Paskova // Bulletin of Maikop State Technological University. - 2019 - No. 3/42 - P. 117-118. - URL: <https://mai->

kopvest.elpub.ru/jour/article/view/50 (date accessed: 22.05.2024).

2. Tsarapkina Yu.M., Gadzhimetova B.D. Use of digital technologies in an innovative educational environment (on the example of the lecture racing mobile application) / Yu.M. Tsarapkina, B.D. Gadzhimetova // Bulletin of the Peoples' Friendship University of Russia. Series: Informatization of education. - 2020. - Vol. 17. - No. 1. - Pp. 63-71. - URL: https://www.elibrary.ru/download/elibrary_42834559_99966714.pdf

3. Guseynova Gyzkhanym Firuz kyzy Artificial intelligence in the pedagogical process: a modern view / Pedagogical Journal. - 2022 - T. 12 - No. 4A - DOI: 10.34670/AR.2022.15.34.021 - URL: <http://www.publishingvak.ru/file/archive-pedagogy-2022-4/a21-guseynova.pdf>.

4. Sarsekeyeva Zh.E., Akilbekova A.S., Sarsekeyeva N.E. INFORMATION TECHNOLOGIES AS A CONDITION FOR THE DEVELOPMENT OF INTELLECTUAL POTENTIAL OF STUDENTS // International Journal of Applied and Fundamental Research. - 2018. - No. 6. - P. 186-191;

Dinara KOZHATAY,
2nd-year Master's Student of Specialty
"7M01101 – Pedagogy and Psychology"
Department of Pedagogy and Educational
Management of Al-Farabi Kazakh
National University.
Almaty city.

Калашников автоматын жартылай бөлшектеу және қайта құрастыру жаттығулары

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	Автоматты жартылай бөлшектеу және жинақтауға; Калашников автоматының атқаратын қызметі, бөлшектері мен механизмдерінің, патронының құрылысын білуге үйрету. Автоматтың керек жарақтары, автоматтың атудан кейінгі тазалау және майлау тәртібі, автоматты сақтау, автоматтың оқтарын тексеру және атысқа дайындау және ату кезіндегі кідірістер және оны жою амалдарына үйрету. Сарбаздың іс-әрекеттері туралы білімдерін дамыту. Оқушылардың бойында Отанның қырағы жауынгері, елінің сенімді азаматы болып өсуіне тәрбиелеу.
Сабақтың мақсаты	Калашников автоматын жартылай бөлшектеу және қайта құрастыру жаттығуларын білу.
Сабақтың барысы	

Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 10 мин.	Ұйымдастыру сәті: Взвод командирі оқушыларды сапқа тұрғызады, оқытушыға рапорт береді, амандасу, түгендеу, оқушылардың сырт көрінісін тексеру. Өткен сабаққа шолу жасау.			Тактикалық алаң

Сабақтың ортасы 30 мин.	Автоматты (пулеметті) бөлшектеу толық және толық емес болуы мүмкін: толық емес бөлшектеу – автоматты (пулеметті) тазалау, майлау және тексеру үшін; толық бөлшектеу – жаңбыр мен қар астында қалғанда не жөндеу кезінде автоматты (пулеметті) қатты ластанудан тазалау үшін жүргізіледі. Автоматты (пулеметті) толық емес бөлшектеу үстел үстінде немесе таза төсеніш жайылып жүргізіледі; бөлшектер мен механизмдер бөлектенген ретімен қойылады. Автоматты толық емес бөлшектеуден кейін жинақтау кері тәртіпте жүргізіледі (қабылдағыштың қақпағын қосқаннан кейін, тартқышты (курок) басып, автоматты сақтандырғышқа қойыңыз). Автоматты (пулеметті) толық емес бөлшектеу тәртібі: 1) Оқжатарды алу. Содан кейін оқтықта оқтың бар жоғын тексереді, бұл үшін ауыстырғыш төменге түсіріледі, оны «АВ» (автоматты ату) немесе «ОД» (жекелей ату) жағдайына қойып, бекітпе жақтауының тұтқасы кейін жылжытылады, оқтықты тексеріп, бекіткіш жақтауы жіберіліп, шүріппені ұрыстық қайырудан (взводтан) босатады; 	Сабақ барысында оқушыларға тапсырмалар Сөзжұмбақтар беру Ребустар беру Жеке жұмыс тапсырмаларымен жұмыс жасау	Оқушыларды бағдарлам арқылы бағдарлау	Калашников автоматтының макеті, газтұмылдырық, қорғаныс киімі жиынтығы.
---	--	---	--	--

2) Жабдықтар пеналын
дүм ұясынан шығарып алу;

Рис. 39. Отделение
шомпола

Рис. 40. Отделение дульного тормоза-
компенсатора

Рис. 41. Отделение крышки
ствольной коробки

Рис. 42. Отделение
возвратного механизма

- 3) Сүмбіні алу;
- 4) Автоматтан — ұңғылық
тежеуіш — компенсаторын,
пулеметтен — жалын
сөндіргішін бөліп алу;
- 5) Ұңғы қорапшасының
қақпағын бөлектеу;
- 6) Қайтармалы механизмді
бөліп алу;
- 7) Бекітпемен қоса бекітпе
жақтауын алу;
- 8) Бекітпені бекітпе
жақтауынан алу;
- 9) Ұңғылық бастырмасымен газ
түтігін босатып алу.

О қ у -
шылар-
ды бағ-
даршам
арқылы
бағдар-
лау

	 <i>Рис. 43. Отделение затворной рамы с затвором</i> <i>Рис. 44. Отделение затвора от затворной рамы</i> <i>Рис. 45. Отделение газовой трубки со ствольной накладкой</i> Автоматты толық емес бөлшектеуден кейін жинақтау кері тәртіпте жүргізіледі. Автоматты толық емес бөлшектеу және жинақтаудың нормативтері: <i>Жартылай бөлшектеу:</i> 13 сек. — үздік; 14 сек. — жақсы; 17 сек. — қанағат. <i>Жинақтау толық емес бөлшектеу кейін:</i> 23 сек. — өте жақсы; 25 сек. — жақсы; 30 сек. — қанағаттанарлық.	Қиғаш суреттер мен жұмыс жасау	Шахмат арқылы бағалау. Сабақ барысында өткізілген сабақтарды талқылау	
Сабақтың соңы 5 мин.	Үйге тапсырма: 73-80 бет - Калашников автоматы мен пулеметі неге арналған? - Автомат пен пулеметтің механизмдері мен негізгі бөліктерін атаңдар. - Автоматтың (пулеметтің) автоматтық әрекеті неге негізделгенін айтыңдар.			

Мейірім АБСАТАРҚЫЗЫ,
 «№22 орта мектеп» КММ Алғашқы әскери және технологиялық
 дайындық пәні оқытушы — ұйымдастырушысы.

Ақбасты ауылы,
 Арал ауданы,
 Қызылорда облысы.

Әбілқайыр хандығы

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	6.3.1.6 – картаны қолданып XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси үдерістерді түсіндіру; 6.3.1.6 – Әбілқайыр ханның ішкі және сыртқы саясатының негізгі бағыттарын сипаттау. 6.3.2.6 – Тарихи оқиғалар мен тұлғалардың мемлекеттің дамуына әсерін талдау.
Сабақтың мақсаты	Оқушылардың тарихи оқиғаларды талдау, өз пікірін дәлелдеу және картамен жұмыс істеу дағдыларын дамыту.
Сабақтың құндылығы: Тәуелсіздік және Отаншылдық	Апта дәйексөзі: Патриотизмі жоқ халық – жаны жоқ тәнмен тең. Тарихи сана, патриотизм, бірлік пен тұтастық, қорғаныс пен тұрақтылық, дипломатия мен келіссөз жүргізу сияқты ұлттық және тарихи құндылықтарды үйрету.

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
------------------------	--------------------	------------------	---------	-----------

Ұйымдастыру. Өзін-өзі тексеру Өткен білімді еске түсіру	Ой қозғау «Иллюстрация» әдісі. Оқушылардың тақырыпқа қызығушылығын ояту үшін бастапқы ынталандырушы материал ретінде Әбілқайыр ханның суреті көрсетіліп, төмендегі сұрақтар бойынша талдау жасалады. Психологиялық ахуал қалыптастыру (шағын ойын: «Тарихи тұлға» – оқушылар Әбілқайыр туралы 1 сөзбен сипаттайды). Бұл тұлға туралы кім не біледі?	Оқушылар өз ойларын ортаға салады. Оқушылар жауаптары арқылы жаңа тақырыпқа көшу.	ҚБ Мұғалім оқушылар жауабын мұқият тындап кері байланыс беріп отырады	Қазақстан тарихы көне заманнан бүгінгі күнге дейін. 5 томдық. I том. Атамұра, 2010. Б.А. Ахмедов «Көшпелі өзбектер мемлекеті» – А., 2016 ж
--	---	--	---	---

	❖ Мемлекеті қалай аталады? ❖ Мемлекетті қай уақытта басқарды? ❖ Мемлекеттің шекаралық аумағы? Сыныптық талқылаудан кейін оқушылардың жауабын ала отырып, жаңа сабақ тақырыбына тоқталамыз. Жаңа сабақтың тақырыбын, зерттеу сұрағы, мақсаты мен бағалау критерийлерін таныстырамын. Оқушылар 3 топқа бірікті: 1-топ: Тарихшылар; 2-топ: Саясаттанушылар; 3-топ: Зерттеушілер.	Оқушылар сабақтың негізгі мақсаттарына сәйкес келетіндей етіп топтарға бірікті.		
Жаңа білім (5 мин)	Зерттеу және талдау. Оқушыларға «Әбілқайыр хандығы» жайлы бейнефильм көрсетіп, тапсырмалар беріледі. QR код арқылы қосымша мәліметтер оқылады. «Жанды картамен» жұмыс I топ: Орта ғасырлардағы карталардан Әбілқайыр хандығының аумағын белгілеу. II топ: Басты қалалар мен аймақтарды (Сығанақ, Тура, Орда-Базар) көрсету.	Дескрипторы • Әбілқайыр хандығының шекарасын дұрыс көрсетеді. • Негізгі қалалар мен аймақтарды (Сығанақ, Тура, Орда-Базар) белгілейді. • Көршілес елдердің шекараларын белгілейді.	ҚБ (3 мин) Мұғалім топтардың жұмысын және жеке белсенділікті бағалайды. Стикер арқылы «Ең жақсы талдаушы»,	Ә. Спан мен Ж. Дүйсенбаева «Ұлы даланың ұлан-ғайыр мұрасы». Мектеп, 2007. http://lms.nci.kz/history/view?f=1
(15 минут)				

	III топ: Көрші мемлекеттер мен шекараларын сипаттау. I. Топтық жұмыс . 1-топ (Тарихшылар): Әбілқайыр хандығының құрылу себептері мен кезеңдерін зерттейді. 2-топ (Саясаттанушылар): Әбілқайыр ханның ішкі және сыртқы саясатын талдайды. <table><tr><td>Әбілқайыр хандығы</td><td>Ішкі саясаты</td><td>Сыртқы саясаты</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>	Әбілқайыр хандығы	Ішкі саясаты	Сыртқы саясаты				Дескрипторлар: • Әбілқайыр хандығының құрылу себептерін нақты сипаттайды; • Саясаттың негізгі бағыттарын анықтайды; • Әбілқайыр ханның тарихи рөлін дәлелдермен келтіреді.	«Белсенді қатысушы», «Жақсы сұрақ қоюшы» номинацияларын береді. «Ең үздік жауап» Оқушылар бір-бірімен	Ә. Спан мен Ж. Дүйсенбаева «Ұлы даланың ұлан-ғайыр мұрасы». Мектеп, 2007. http://lms.nci.kz/history/view?f=1								
Әбілқайыр хандығы	Ішкі саясаты	Сыртқы саясаты																
	<table><tr><td>Әбілқайыр хандығы</td><td>Құрылу себептері</td><td>Кезеңі</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table> 3-топ (Зерттеушілер): <table><tr><td>Әбілқайыр хандығы</td><td>Тарихи тұлғаның Қазақ хандығына әсері</td></tr><tr><td></td><td></td></tr></table> Әбілқайыр ханның тұлғалық қасиеттерін сипаттап, оның Қазақ хандығына әсерін бағалайды. <table><tr><td>Әбілқайыр хандығы</td><td>Тарихи тұлғаның Қазақ хандығына әсері</td></tr><tr><td></td><td></td></tr></table>	Әбілқайыр хандығы	Құрылу себептері	Кезеңі				Әбілқайыр хандығы	Тарихи тұлғаның Қазақ хандығына әсері			Әбілқайыр хандығы	Тарихи тұлғаның Қазақ хандығына әсері			Дескриптор • Берілген тарихи деректерге сүйене отырып, пікір білдіреді; • Әбілқайыр ханның саясатын екі жақты қарастырады; • Нақты дәлелдермен ойын жеткізеді.	«Жақсы сұрақ қоюшы» номинацияларын береді. «Ең үздік жауап» Оқушылар бір-бірімен	
Әбілқайыр хандығы	Құрылу себептері	Кезеңі																
Әбілқайыр хандығы	Тарихи тұлғаның Қазақ хандығына әсері																	
Әбілқайыр хандығы	Тарихи тұлғаның Қазақ хандығына әсері																	

II. Жұптық жұмыс			Дескриптор	ҚБ Мұғалім оқушылар жауабын мұқият тыңдап кері байла- ныс бе- ріп оты- рады	Мұхато- ва С.Қ., Әбілқа- йыр хан: тарих пен тұлға. — А.1998 ж.
Әбілқа- йыр хан- дығы	Құрылу себеп- тері	Кезеңі			
Ішкі саясат	Мем- лекетті орталық- танды- руға ұм- тылды. Әскерді нығайт- ты.	- Ішкі қақты- ғыс- тарды шеше Рулық қайшы- лық- тарды басқара алмады.	· Әбілқа- йыр хан дәуіріндегі 3-4 маңыз- ды оқиғаны дұрыс анық- тайды. · Әр оқиға- ның уақы- тын (жылда- рын) көрсе- теді. Әр оқиға- ның себеп- тері мен салдарын түсіндіреді. Тапсырмаға нұсқаулық · Жұптық жұмысты дәптерге не- месе тақтаға орындауға немесе кар- точка ре- тінде жасап таратуға бо- лады. Дескриптор: · Әбілқа- йыр ханды- ғына байла- нысты тұл- ғаны таңдай алады.	ҚБ Мұ- ғалім оқу- шылар жауа- бын мұқият тыңдап кері байла- ныс бе- ріп оты- рады	Елеуов М.Ә., Қа- зақ хан- дығының қалыпта- суы және Әбілқа- йыр хан. — А. 1999 ж.. Қойгел- диев М., «Қазақ мемлекет- тілігі және Әбілқа- йыр хан»
Сырт- қы саясат	Көрші мемле- кеттер- мен сау- да бай- ланысын дамытты.	Ноғай ордасы, Моғолс- танмен қақты- ғыстар жиі бол- ды.			
Әс- кери саясат	Көш- пелі әс- керді кү- шейтті.	Орда- дағы тұрақ- тылық- ты қам- тамасыз ету қиын болды.			
Жұптық жұмыс (10 минут) Әр жұп берілген тарихи дерек- ке сүйене отырып, Әбілқайыр ханның жүргізген саясатының оң және теріс жақтарын анық- тайды.					

	«Тарихи уақыт жолы» (Хронологиялық тізбек құру) Қалай өткізіледі? Әр топқа Әбілқайыр ханға қатысты оқиғалар берілген карточкалар таратылады. Олар сол оқиғаларды дұрыс ретпен орналастырады. Соңында әр топ уақыт сызығын түсіндіріп береді.	• Оқиға немесе тұлғаны сипаттай алады.		
	Мысал: <i>Тақырып: «Әбілқайыр хан дәуіріндегі маңызды оқиғалар»</i> Әр топқа төмендегі тарихи оқиғалар беріледі: 1428 ж. — Әбілқайырдың хан тағына келуі 1446 ж. — Сыр бойындағы қалаларды бағындыруы 1457 ж. — Жонғарлармен алғашқы шайқастар 1468 ж. — Әбілқайыр ханның қайтыс болуы 6-шам әдісі арқылы оқушылардың сабақты меңгергенін қорытындылау үшін сұрақтар беріледі. III. Жеке жұмыс. <i>Вордволл платформасы арқылы жаңа тақырыпты бекіту үшін сұрақ қою. Сұрақ саны 11.</i>			
Бекіту	Сабақты қорытындылау Үйге тапсырма: • Әбілқайыр ханның өміріне байланысты 5 маңызды оқиғаны тандап, хронологиялық кесте жасаңыз. • «Менің ойымша» Әбілқайыр хандығындағы ішкі саясаттың маңызды тұстарына эссе жазу.	Сабақтың тақырыбын қорытындылау	«Ең үздік жауап»	Ақпараттық карточка

Кері байла-ныс	«Тазалық парағы» әдісі Оқушыларға сабақ бойынша өз ойларын 3 сұраққа жауап бере отырып жаздыру: 1. Бүгінгі сабақта мен не үйрендім?	• Оқушы сабақта үйренген 2-3 негізгі ұғымды нақты жазады.	Оқу-шылар бағалау крите-рийле-рімен өз	
	2. Бұл маған қай жерде керек болуы мүмкін? 3. Менің әлі түсінбеген сұрағым бар?	• Үйренген ақпаратын мысалмен түсіндіреді. • Сабақтағы білімнің күнделікті өмірде немесе басқа пәндерде қолдану мүмкіндігін сипаттайды.	деңгей-лерін өзара баға-лайды.	Стикер

Қуаныш Абибуллаұлы ИЗАТУЛЛАЕВ,
Қ. Мұхамеджанов атындағы
№1 мектеп-гимназиясының
тарих пәні мұғалімі.
Қызылорда қаласы.

Масса /Салмақ

Сабақтың оқу мақсаты	Өлшем бірлігі масса туралы түсінік беру. Масса өлшем бірліктерімен (тонна, кг, грамм) таныстыру; Массаны (кг) қолдана отырып, шамаларды салыстыруға, қосып-азайтуға үйрету;
Сабақтың мақсаты	Өлшем бірлігі масса туралы түсінеді. Масса өлшем бірліктерімен (тонна, кг, грамм) танысады Массаны (кг) қолдана отырып, шамаларды салыстыруға, қосып-азайтуға үйренеді...

Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі// уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Логикалық сұрақтар: 1) Есте сақтауға; 2) Математика пәнінде бұл тапсырманың шарты, сұрағы, шешуі, жауабы болады. Оны не деп атаймыз? 3) Дүкенге барғанда дәнді-дақылдарды, жеміс-жидектерді, көкөністерді қандай құралмен өлшейді? Миға шабуыл: Жаңа сабақты актуалды ситуациядан бастау... Екі пакеттің сырты бірдей бірақ, 1-де макта, 2-де күріш; Бұл екі пакеттің ұқсастығы мен айырмашылығын атаңдар? Түрткі сұрақтар: - Екі пакеттің салмағы бірдей ме? - Қолмен ұстап көрмей, екі пакеттің салмағы туралы нақты жауап айта аласыңдар ма? - Әрине ол үшін салмақты өлшейтін не керек екен? (Таразы)	Ойланды, бағалау парағына тиісті ұпай санын жазды... Ойланады, ізденеді ... Салмағына байланысты оқушылар нақты жауап айтуға қиналады... Ойланып таразы керек екенін табуы мүмкін...	1 кг — гір тас 1 кг — гір тас 1 кг — гір тас Бағалау парағынан тыс, белсенді қатысып, нақты жауап берген оқушыларға қосымша жұлдызша беру; Білетін білімдерін пайдаланып, жауап береді	Таразының түрлері... Дәнді-дақылдар, көкөністер, жемістер...
Сабақтың ортасы	Міне, ауыр, жеңіл деген сөздерді математика тілімен масса не болмаса салмақ деп атаймыз...	Қозғалып жүреді, салыстырады, өлшейді...		

	Қандай өлшем бірліктері бар екен... Сабақ ұнады ма? Неге? Не үшін? Қандай жаңа нәрсе білдің? Бағалау: оқушыларды мақтап, мадақтап, сабақ бойы жинаған жалпы ұпай санын санап, бағасын қою...		Оқушыларға қосымша жұлдызша беру; Білетін білімдерін пайдаланып, жауап береді 2 кг – гір тас 4 кг – гір тас Жалпы ұпай санын санап, бағасын анықтау	Таразының түрлері... Дәнді-дақылдар, көкөністер, жемістер... Таразының бірнеше түрлері электрондық, қол таразысы Оқулық 6-бет №1, 2 слайд Оқулық Оқулық
--	---	--	--	---

Вера МЕИРБЕКОВА,
«ZERDE» мектеп-гимназиясының
бастауыш сынып мұғалімі.
Алматы қаласы.